

Tónlist rauði þráðurinn í öllu námi grunnskólans

Kennsluáætlun í Byrjendalæsi

Til notkunar með Komdu og skoðaðu landakort

eftir Sigrúnu Helgadóttur
teikningar Jean Posocco
Námsgagnastofnun 2008

Hugsuð fyrir 3. - 4. bekk

Sigurlína Jónsdóttir

Námsumhverfi

Með þessu verkefni þurfa að vera til staðar bækur fyrir börn um landakort og önnur kort frá fjölbreyttum sjónarhornum. Aðgangur að bókasafni, hljómflytningtækjum, tölvum. Einnig venjulegu skólastofu föndurefni s.s. pappír, þykkum (bylgju-) pappa, bandi, litum, skærum, lími o.s.frv.

Öll hlustunardæmi eru með tengil á *Youtube* og sum sönglög. Önnur lög eru stjörnumerkt, * eru „*Syngjandi skóli*” hlustunarefni eftir Þórunni Björnsdóttur, aðgengileg á nams.is; ** bókin „*Söngvasafn Efværi ég söngvari*” eftir Ragnheiði Gestsdóttur á meðfylgjandi geisladiski; *** má nálgast á tonlist.is gegn gjaldi.

Dæmi um sönglög

[Draumalandið](#) ***

[Hjólin á strætó](#) ***

Söngur förusveinsins (Ég er hinn frjálsi förusveinn) *

Dæmi um hlustunarefni

[Draumalandið](#)

[Í herberginu mínu](#) (In my room) – Beach Boys

[Around the world in 80 days](#) - Victor Young

[Longitude Latitude](#) (enska)

[Heimsáfurnar sjö](#) (enska)

Markmið

- Að auka lestrarfærni (fjölbreyttan lestur, t.d. skimun, leitarlestur, læra ljóð (söngtexta) og lesa upphátt fyrir aðra).
- Að vinna með stafi og hljóð, sérhljóða og samhljóða x-l.
- Auka orðaforða.
- Að efla ritun.
- Að æfa framsögn, tjáningu og söng.
- Efla heyrnrænt og sjónrænt rýni.

Námsmat

Nemendur gefa samnemendum stjórnur fyrir virkni í hópvinnu.

Heimavinna

Fara heim með kortabók og *Komdu og skoðuðu landakort* og ræða innihaldið við fjölskylduna og skoða á korti leiðir sem fjölskyldan hefur ferðast saman í fríum eða strætó leiðakort.

Upplstur (Komdu og skoðu landakort)

- Höfundar kynntir.
- Bókin skoðuð, forsíða og baksíða og spáð í innihaldið. Einnig velt fyrir sér tengslum hennar við aðrar bækur (Komdu og skoðu ...).
- Bókin lesin í heild.
- Hugtök skráðir á töflu (flettistöfluna)
- Ýmsar myndir þar sem landakort eða önnur kort koma við sögu sýndar(landakort, leiðakort, stjörnukort, uppdrættir af byggingum)

Syngja: **Draumalandið**

Hlusta á: [Draumalandið](#)

1. lota

Höfundar
Bókarkápa
Viðfangsefni(landakort)
Söngur
Hlustun

Landakort og götukort hjálpa okkur að rata á milli staða á landinu okkar eða í borginni okkar eða bænum. Nótur hjálpa okkur að rata á milli tóna í söng eða þegar við spilum á hljóðfæri.

Hlustaðu á þetta lag hvaða land er fyrst?

[Countries of the World](#)

Gætir þú búið til myndband á íslensku?

Umræður og vinna nemenda í hóp, einslega eða í þörum

- Bókin lesin aftur og ýmis orð skoðuð og skráð á flettistöfluna.
- Orð sem hægt er að skoða eða vinna með (kennari velur úr eftirfarandi upptalningu):

Villast, rata, nálægt, leiðsögn, spyrja til vegar, vísa leið, umhverfi, hægri, vinstri, leið, landakort, bílastæði, gatnamót, gangbraut, sjónarhorn, loftmynd, kvarði, sentímetri, hverfi, tákn, fjær, hæðarlínur, keila, láglendi, hnattlíkan, norðurpóll, suðurpóll, breiddarbaugur, lengdarbaugur, stjörnuskoðunarstöð, álfur

- Lykilorð: landakort, gatnamót, stjörnuskoðunarstöð
Nota meðfylgjandi blað til að skrifa ný orð á (einstaklingsvinna).
- Finna orð í textanum sem innihalda samhljóðin x-l: (ljósrit úr bók, paravinna).

Syngja: **Hjólin á strætó**

Hlusta á: kafla úr Sky Symphony úr kvikmyndinni [Around the world in 80 days](#)

2. lota

Viðfangsefni bókin
Komdu og skoðu landakort
Lestur
Ný orð
Hugtök
Lykilorð
Samhljóðar x-l
Ritun – stafagerð
Söngur
Hlustun

Geturðu rapað hjólin á strætó?

Sinfónía

Sinfónía er verk fyrir hljómsveit sem er samsett úr mörgum köflum.

Kvikmyndatónlist

Kvikmyndatónlist er tónlist sem gerð er fyrir kvikmynd og getur verið í ýmsu formi allt frá umhverfishljóðum til sinfóníu.

<p>Stöðvavinna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Hópur 1: Býr veggspjald um landakort. ○ Hópur 2: Býr til veggspjald um leiðakort (strætó, rútur, skip). ○ Hópur 3: Býr til veggspjald um stjörnukort. <p>Syngja: Söngur förusveinsins</p> <p>Hlusta á: Í herberginu mínu (In my room) – Beach Boys</p>	<p>3. lota</p> <p>Myndræn yfirlærsla Ný orð Ritun – stafagerð Upplýsingaöflun/ Bókasafn/ Tölvur Hlustun</p>
<p>Stöðvavinna:</p> <p>Hópur 1: Býr til loftmynd af herberginu sínu. Hópur 2: Býr til götukort af nágrenni skólans. Hópur 3: Býr til hnattlíkan með lengdar – og breiddarbaugum.</p> <p>Allir hóparnir skrifa skýringartexta með sínum verkefnum.</p> <p>Syngja: Hlusta og reyna að læra textana í hlustunarefninu hér að neðan um lengdar- og breiddarbaugana og heimsálfurnar sjö á ensku.</p> <p>Hlusta á: Longitude Latitude (enska) Heimsálfurnar sjö (enska)</p>	<p>4. lota</p> <p>Myndræn yfirlærsla Ný orð Ritun – stafagerð Upplýsingaöflun/ Bókasafn/ Tölvur Hlustun</p> <p> Rapp og hip hop Rapp er rímuð frásögn töluð í takt og oftast nú til dags með smá undirleik. Rapp á rætur að rekja til hipp hopps sem er götudansstíll í New York frá áttunda áratug tuttugustu aldar.</p> <p> Búið til rapp um leiðina að heiman og í skólann.</p>
<p>Sýning</p> <p>Nemendur sýna vinnu sína við veggspjöldin og segja frá sínum hlut.</p> <p>Nemendur gefa hópverkefnum stjórnur.</p>	<p>5. lota</p> <p>Munnleg tjáning Framsaga</p>

Þigurína Jónsdóttir

Söngtextar

KOMDU OG SKOÐAÐU LANDAKORT

Tónlist rauði þráðurinn í öllu námi grunnskólans

Draumalandið

Ó, leyf mér þig að leiða
til landsins fjalla heiða
með sælu sumrin löng.
Þar angar blómabreiða
við blíðan fuglasöng.

Þar aðeins yndi fann ég,
þar aðeins við mig kann ég,
þar batt mig tryggðarband,
því þar er allt sem ann ég.
Það er mitt draumaland.

Jón Trausti

Strætó

Hjólin á strætó snúast hring, hring, hring
hring, hring, hring, hring, hring, hring
Hjólin á strætó snúast hring, hring, hring
út um allan bæinn.

Hurðin á strætó opnast út og inn
út og inn, út og inn
Hurðin á strætó opnast út og inn
út um allan bæinn.

Peningarnir í strætó segja kling, kling, kling
kling, kling, kling, kling, kling, kling
Peningarnir í strætó segja kling, kling, kling
út um allan bæinn.

Fólkið í strætó segir bla, bla, bla
bla, bla, bla, bla, bla, bla
Fólkið í strætó segir bla, bla, bla
út um allan bæinn.

Börnin í strætó segja hí, hí, hí
hí, hí, hí, hí, hí, hí
Börnin í strætó segja hí, hí, hí
út um allan bæinn.

Bílstjórinn í strætó segir uss, uss, uss
uss, uss, uss, uss, uss, uss
Bílstjórinn í strætó segir uss, uss, uss
út um allan bæinn.

Flautan á strætó segir bíbb, bíbb, bíbb
bíbb, bíbb, bíbb, bíbb, bíbb, bíbb
Flautan á strætó segir bíbb, bíbb, bíbb
út um allan bæinn.

Söngur förusveinsins

Ég er hinn frjálsi förusveinn,
á ferð með staf og mal,
minn boðskap fjallablærinn hreinn
skal bera nið' r í dal.

Fallerí, fallera, fallerí,
fallera-ha-ha-ha-ha-ha
fallerí, fallera,
skal bera nið' r í dal.

Hér anga blóm, hér glóir grund,
hér gleðst ég dægri löng.
Hér vil ég una alla stund
við ilm og glaðan söng

Fallerí

við ilm og glaðan söng.

Um förumannsins frjálssa veg
og fjöllin mín ég syng,
að kvöldi glaður gisti ég
á grænum mosabing.

Fallerí.....
á grænum mosabing.

Nú held ég fram til heiða einn
og hraða minni för
Ég er hinn frjálsi förusveinn
á ferð með söng á vör.

Fallerí...
á ferð með söng á vör.

Ólafur Björn Guðmundsson

Helstu hugtök, frum-, efnis- og leikniþættir tónlistar

Leiðbeiningar fyrir umsjónarkennara þegar
samþætta á tónlist við aðrar námsgreinar

Tónlist rauði þráðurinn í öllu námi grunnskólans
Fyrir nemendur á yngsta stigi

Þigurlína Jónsdóttir

Hér að neðan fara einfaldar skýringar á helstu þáttum tónlistar sem umsjónarkennari getur huga að við sæmpættingu tónlistar við aðra námsgreinar barna á yngsta stigi:

Hlustun

Kennarar þurfa að skapa tónlistarvænt afslappað umhverfi t.d. púðakrók. Þar fá nemendur að hlusta á fjölbreytta tónlist og fá að bregðast við henni með því að hreyfa sig, klappa, dansa eða leika á ásláttarhljóðfæri t.d. hristur eða litlar handtrommur eða hljóðfæri sem börnin hafa búið til sjálf eða fundið í náttúrunni t.d. steina, trjábúta, skeljar o.s.frv.

Ung börn hafa stutt úthald eigi aðeins að hlusta sér til ánægju. Þau þurfa tengingu við eitthvað eða ástæðu fyrir því af hverju þau eru að hlusta og eftir hverju þau eiga að hlusta t.d. ákveðnu hljóðfæri eða breytingu í hrynn (takti), styrkleika (sterkt eða veikt) eða blæ (gleði, sorg, reiði). Mörg tónverk fela í sér sögu eða ævintýri sem kveikja löngun barnanna til sköpunar t.d. að teikna, mála, móta sögupersónur eða sýna látbragð. Með æfingunni eykst úthaldið og ánægjan og tónlistarupplifunin verður kveikjan að frjóu skapandi skólastarfi. Velja þarf fjölbreytta tónlist með og án orða frá sem flestum menningarheimum.

Söngur

Söngur fylgir allri menningu og er sjálfsprottinn og byrjar sem hjal og söngl með eða án orða. Börn söngla þegar þau leika sér og syngja með eða án orða í leik ein eða með öðrum. Oft söngla þau hendingar í leik t.d. „þú getur ekki náð mér“ eða tauta við sjálf sig þegar þau eru að dunda sér við eitthvað. Þetta getur verið upphaf af því að búa til lög og þarf að hlúa vel að með nærfærni. Velja þarf texta sem hæfa aldri og þroska barnanna og þeim hugarheimi sem þau hrærast í. Í sæmpættingu er mikilvægt að textinn eða heiti lagsins tengist á einhvern hátt viðfangsefninu í sæmpættingunni. Velja þarf tónhæð sem hæfir barnsröddinni og hafa ber í huga að þeim liggur hærra rómur en okkur fullorðna fólkinu. Gefa þarf góðan gaum að innihaldi textans, túlkun hans og stíltegund þegar sungið er. Þú syngur ekki gleðisöng með fýlusvip.

Velja þarf stutt lög fyrir yngstu börnin með ekki of vítt tónsvið þ. e. fer ekki mjög djúpt niður eða hátt upp. Kennarinn þarf að velja lög sem honum finnast áhugaverð þannig að hann smiti nemendur með áhuga sínum. Hann þarf að ná augnsambandi við nemendur þegar hann er að kenna lögin þannig að nemendur

finni og sjá áherslur í svipbrigðum hans. Gott er að leyfa nemendum að klappa púlsinn um leið og lögin eru lærð og hreyfa sig.

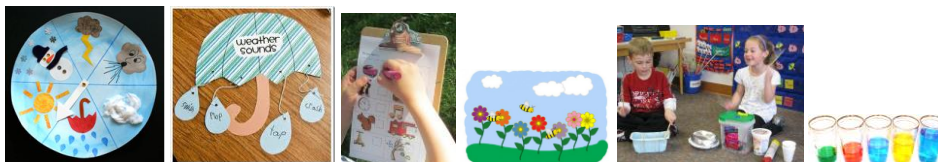
Hreyfing

Hvetjið nemendur til að hreyfa sig frjálst þegar þeir syngja eða hlusta á tónlist. Seinna þegar nemendum er eiginlegt að hreyfa sig í takt við tónlistina má bæta dansi við og í framhaldinu hvetja nemendur til að búa til dans við ákveðna hentuga tónlist. Langir borðar og blöðrur sem þau hreyfa hjálpa börnum oft til að koma sér af stað. Aðstoðið börnin við að finna hvernig mismunandi líkamspartar framleiða mismunandi hljóð t.d. með höndum, fótum, fingrum og handleggjum og einnig mismunandi leiðir að koma sér á milli staða t.d. hlaupa, hoppa, renna, ganga o.s.frv. Það þarf að hjálpa þeim að finna púlsinn í tónlistinni með því t.d. að klappa taktinn, ganga taktinn eða slá á ásláttarhljófæri. Hjálpa þeim að líkja eftir fyrirbærum í umhverfinu t.d. skýjum, rigningu, vindi, stormi til að túlka tónlist. Afmarka þarf svæðið þar sem börnin hreyfa sig, það má hvorki vera of lítið eða fullt af hlutum sem hægt er að rekast á eða of stórt þannig að það bjóði upp á hlaupalæti. Nemendur æfast í að bregðast við breytingum í tónlistinni s.s. hraða, styrkleika og blæbrigðum.

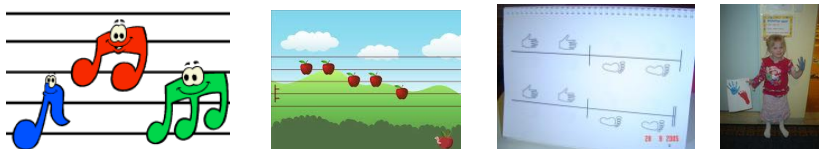
Hljóðfæraleikur

Hafið smá safn af ásláttarhljóðfærum við höndina, handtrommur, stafi, fingrasmellur og hristur og einnig hljóðgjafa sem börnin hafa útbúið sjálf. t.d. má nota sírópsdósir með mismunandi innihaldi, baunir, hrísgrjón, hveiti, skopparabolta, glerperlur, tréperlur o.s. frv. (ekki of mikið í hvern bauk). Litlar plast gosflöskur eru skemmtilegar og hægt að setja í þær mismunandi skemmtilega smáhluti s.s. marglitar perlur eða pappírsklemmur, tölur, smápeninga o.s.frv. Steinar, skeljar og ýmis eldhúsáhöld og verkfæri eru oft góðir hljóðgjafar. Einnig eru alltaf börn í bekknum sem eru að læra á hljóðfæri í tónlistarskólunum og kjörið tækifæri að fá þau til að spila á sitt hljóðfæri eða á málm- eða tréspil séu þau til staðar og félagarnir spili púlsinn (taktinn) með. Algengustu takttegundir eru tví-, þrí- eða fjórskiptur taktur og er þá klappað einn-tveir; einn, tveir, þrír; eða einn tveir, þrír- fjór og alltaf höfð áhersla á einn. Bæði í söng og hljóðfæraleik koma fyrir hraða- og styrkleikahugtök eins og hægt (largo)/hratt (allegro), sterkt (f)/veikt (p) og fjöldi ítalskra orða sem tákna form, blæ eða hughrfin sem laginu eða tónsmíðinni er ætlað að ná.

Sköpun

Tónlist og hreyfing eru góður grunnur til að styðja við sköpunarkraftinn í börnum. Börn hafa fjörukt ímyndunarafl og þurfa rými til að gera tilraunir með hina ýmsu hljóðgjafa bæði hefðbundna og óhefðbundna. Oft má kynda undir sköpunarkraftinn og sýna þeim leiðir hvernig hægt er að kanna hljóðheiminn t.d. með því að fá þeim pappírsgjafi og spyrja: „ Hvað geturðu fengið mörg mismunandi hljóð úr pappírsgjafi?“ t.d. krumpa, rífa, sveifla o.s.frv. Hvetjið börnin til að búa til dansspor við tónlist og einnig semja eigin lög eða tónverk eða hljóðverk t.d. við sögur eða ljóð. Upplagt er að kanna hljóðumhverfið t.d. á skólalóðinni, renna priki eftir járnrímlahandriði eða girðingu, slá í öskutunnur, járnror í ljósastaura o.s. frv. Einnig að hlusta eftir umhverfishljóðum eins og rigningu, vindi, sjávarnið, bílahljóðum, fólki að tala saman eða börnum að leik. Þetta gerir þau næmari fyrir því að skynja umhverfið og tónlistina og þeirri fegurð sem í henni býr.

Lestur - ritun

Börn þurfa ekki að vera læs á nótur til að geta færð tónverkin sín í letur. Letrið þarf að sýn tvennt hvort tónninn fer upp eða niður og hvort hann er stuttur eða langur. Börnin geta t.d. gert mislöng strik eftir lengd tónanna og tröppur eða strik sem vísa upp á við eða niður á við í samræmi við hreyfingu laglínunnar. Þetta hjálpar þeim að muna tónverkið sem þau eru að skapa. Einnig geta nemendur sýnt styrkleikabreytingar með vaxandi styrk (crescendo) < og dvinandi styrk (diminuendo) > með þessum viðurkenndu táknum sem þau þekkja líka úr stærðfræðinni sem meira en og minna en og auðvelt er að teikna.

Inn í hvern og einn þessara þátta falla svo **laglína, púls, hrynur(taktur), hljómur, styrkur, blær, form og stíll.**

Hlutverk kennarans

Hlutverk kennarans er að skapa frjóan jarðveg og vera opin og styðjandi í tónlistarupplifun með nemendum sínum.

Komdu og skoðaðu landakort -vinnublöð-

Komdu og skoðuðu landakort - Lykilorð

LANDAKORT

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

Komdu og skoðaðu landakort - Lykilorð

GATNAMÓT

Komdu og skoðu landakort - Lykilorð

STJÖRNUSKOÐUNARSTÖÐ

Komdu og skoðaðu landakort - orðasúpa

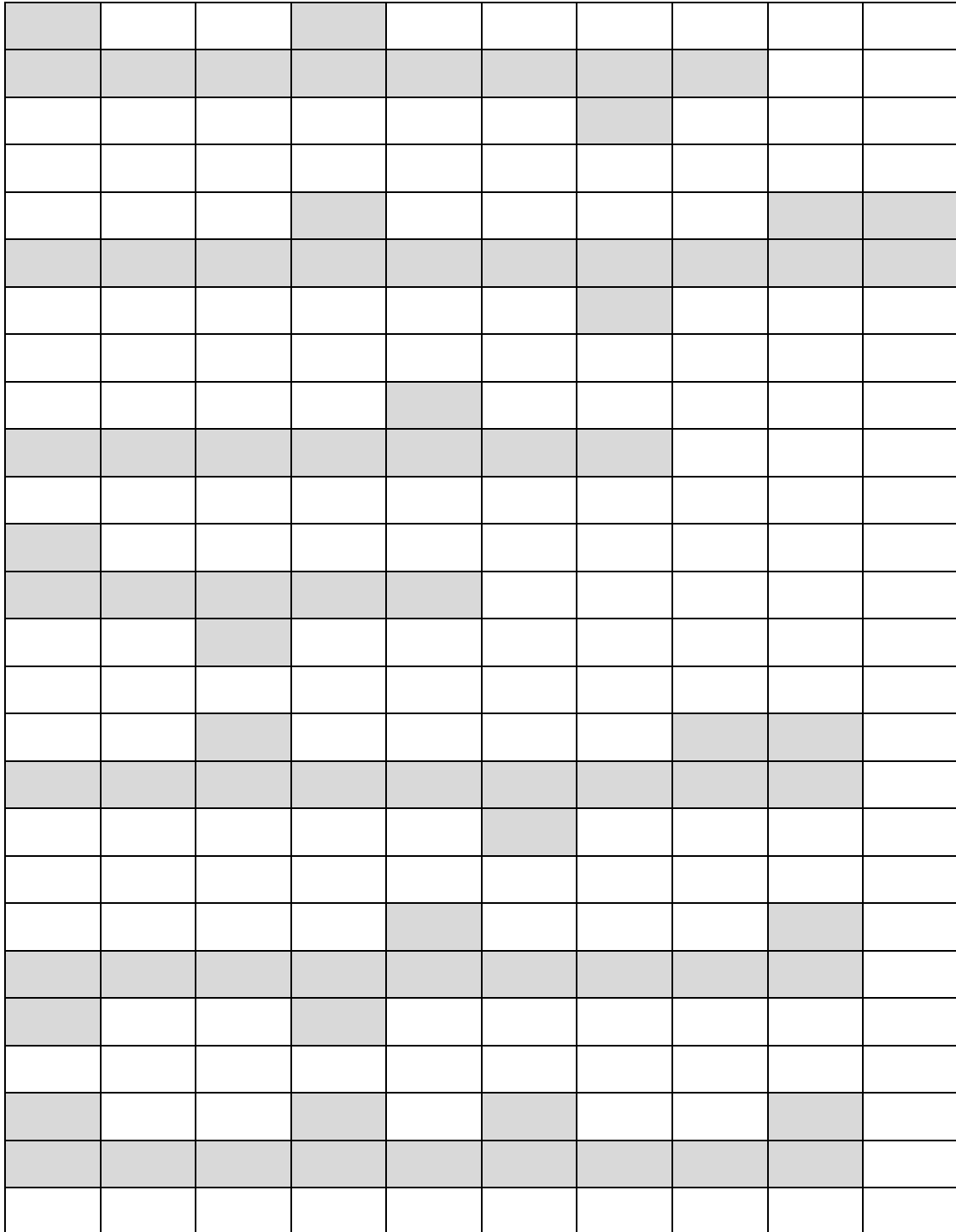

N O R Ð U R P Ó L L L V A S N
 S A R E H N I L E I Ð S Ö G N
 Í F B P N Æ M S Ó Þ Þ P L F R
 V R B A A L Ð J Ð E E P O N H
 I U A V U Á U Ó A Y Y G F K Æ
 N M A E T G U N V G T Ö T A G
 S O L L L L U A Þ A A T M S R
 T F R P Í I J R U N Æ V Y S I
 R R V E R A Ó H R G K U N I A
 I I B R Ð M U O R B N N D A L
 L A N D A K O R T R I N A F T
 S P K U L A F N A A R M M M A
 G A T N A M Ó T Ð U Ð J Í A Ð
 G E M L G H N A T T L Í K A N
 S U Ð U R P Ó L L E Y K T U R

Finndu orðin:

LANDAKORT	HNATTLÍKAN	BAUGUR
NORÐURPÓLL	LEIÐSÖGN	GATNAMÓT
HÆGRI	SUÐURPÓLL	LOFTMYND
VINSTRI	SJÓNARHORN	GANGBRAUT

Komdu og skoðuðu landakort - orðaskuggar

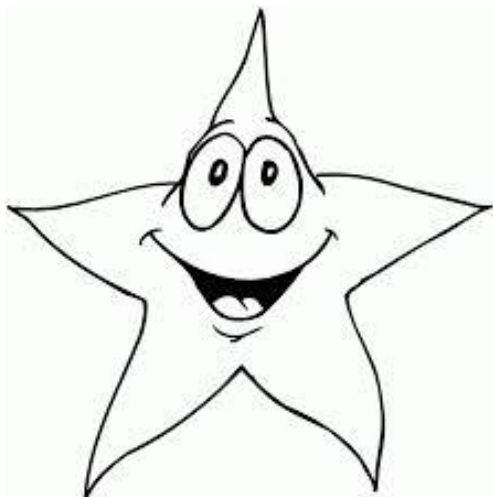
Finndu skuggann af orðunum hér fyrir neðan:

landakort, suðurpóll, hægri, norðurpóll, vinstri, leiðsögn, gangbraut

Mat

Nemendur lita stjörnur og plasta og geyma hjá sér. Síðan rétta þeir upp viðeigandi stjörnu þegar þeir eru beðnir að meta vinnu félaga sinna, sína eigin eða hópsins. Síðan krossar nemandinn í réttan dálk á stjörnumatsblaðið, þ.e. ef hann fær mjög gott setur hann x í dálkinn lengst til vinstri.

Mat - Stjörnur

Mjög góð vinna!

Góð vinna!

Þú getur gert betur!

